

**MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARGA BASKETBOL
ELEMENTLARINI O'RGATISHNING INNOVATSION USULLARI**

Tursunaliyev Husanboy Shavkatjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti

Sport faoliyati fakulteti o'qituvchisi

Tel: 99-477-99-58

E-mail: xusanboytursunaliyev19@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta'lim maktablarining jismoniy tarbiya darslarida o'quvchilarga basketbol elementlarini o'rgatishning innovatsion va zamonaviy pedagogik usullari yoritilgan. IMRAD talablari asosida olib borilgan ushbu tadqiqotda an'anaviy va innovatsion (o'yinlashtirish, vizualizatsiya) yondashuvlar qiyosiy tahlil qilinib, ularning o'quvchilarning texnik harakatlarini o'zlashtirishiga ta'siri jadvallar yordamida ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: basketbol, innovatsion usullar, maktab o'quvchilari, jismoniy tarbiya.

Kirish

Zamonaviy umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya darslarining asosiy vazifasi o'quvchilarda nafaqat jismoniy sifatlarni rivojlantirish, balki ularda sportga, xususan, basketbolga bo'lgan barqaror qiziqishni uyg'otishdan iborat. An'anaviy o'qitish usullari (faqat takroriylikka asoslangan mashqlar) ko'pincha maktab o'quvchilarini tez zeriktiradi va ularning mashg'ulotlarga bo'lgan motivatsiyasini pasaytiradi. Shu sababli, basketbol elementlarini o'rgatishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish bugungi kunning dolzarb masalasidir.

Mahalliy mutaxassislar B.Z. Karimov va B.M. Miradilovlarning basketbol nazariyasi va uslubiyaiga doir izlanishlarida o'quvchilarga sport sirlarini o'rgatishda izchillik va yosh xususiyatlarini inobatga olish muhimligi ta'kidlanadi [1, 4]. Shu bilan birga, zamonaviy xorijiy sport pedagogikasida bolalarni o'qitishda "taktik o'yin yondashuvi" (Tactical Games Approach) va raqamli vizualizatsiya keng qo'llanilmoqda [6, 7]. Ushbu maqolaning maqsadi mahalliy va xorijiy tajribalarga tayangan holda, maktab yoshidagi o'quvchilarga basketbol elementlarini o'rgatishning innovatsion usullarini amaliyotda sinab ko'rish va uning samaradorligini isbotlashdan iborat.

Materiyallar va metodlar

Tadqiqot jarayonida umumta'lim maktabining 6-7-sinf o'quvchilaridan iborat ikkita guruh (har birida 15 nafardan o'quvchi) tanlab olindi: Nazorat guruhi (an'anaviy usulda shug'ullangan) va Tajriba guruhi (innovatsion usullar qo'llanilgan).

Tajriba guruhida o'qitish jarayoniga quyidagi innovatsion usullar integratsiya qilindi:

1- O'yinlashtirish (Gamification) usuli: Texnik elementlarni (to'pni olib yurish, uzatish) quruq takrorlash o'rniga, kichik estafetalar va ochko yig'ish tizimi orqali o'rgatish.

2- Vizualizatsiya (Video-tahlil): Mashg'ulot boshida o'quvchilarga mashhur basketbolchilarning harakatlari planshet orqali qisqa videoroliklarda (slow-motion) ko'rsatildi.

3- Stansion-aylanma usul: Dars vaqtini tejang va intensivlikni oshirish maqsadida sport zali 4 ta interaktiv hududga (to'pni olib yurish, uzatish, halqaga tashlash, himoya harakatlari) bo'lindi.

Metodologik yondashuvlar 1-jadvalda qiyosiy shaklda keltirilgan.

1-jadval

Basketbol elementlarini o'rgatishda an'anaviy va innovatsion usullarning qiyosiy tahlili

O'qitish mezonlari	An'anaviy usul (Nazorat guruhi)	Innovatsion usul (Tajriba guruhi)
--------------------	---------------------------------	-----------------------------------

Motivatsiya	Murabbiyning ko'rsatmasi va baho	O'yinlashtirilgan raqobat va qiziqish
-------------	----------------------------------	---------------------------------------

Texnikani namoyish etish	Murabbiyning shaxsiy ko'rsatib berishi
Video-vizualizatsiya	va murabbiy namunasi

Dars zichligi	Navbat kutish va frontal usul	Stansion usul, yuqori harakat faolligi
---------------	-------------------------------	--

Xatolarni to'g'rilash	Og'zaki tanbeh	Rasm/videodagi to'g'ri harakatga qiyoslash
-----------------------	----------------	--

Natijalar

Uch oylik pedagogik tajriba yakunlariga ko'ra, har ikkala guruh o'quvchilaridan basketbolning asosiy texnik elementlari bo'yicha nazorat me'yorlari qabul qilindi. Olingan natijalar o'quvchilarning harakat malakalarini o'zlashtirish tezligi tajriba guruhida ancha yuqori ekanligini ko'rsatdi (2-jadval).

2-jadval

Tajriba yakunida o'quvchilarning texnik tayyorgarlik ko'rsatkichlari

Basketbol elementi (Nazorat testi)	Nazorat guruhi	o'rtacha natijasi
------------------------------------	----------------	-------------------

Tajriba guruhi	o'rtacha natijasi	O'zlashtirish farqi
----------------	-------------------	---------------------

To'g'ri chiziq bo'ylab to'pni olib yurish tezligi (sek) 7.8 6.2
Yaxshilandi
Devorga to'pni uzatish va tutib olish (30 sek ichida) 14 marta 19
marta + 35.7%
Jarima chizig'idan halqaga to'p tashlash (10 tadan) 3 ta aniq 5 ta aniq
+ 66.6%
O'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi (So'rovnoma, 10 ball) 6.5
ball 9.2 ball + 41.5%

Natijalar tahlilidan ko'rinib turibdiki, innovatsion usullar qo'llanilgan guruhda dinamik harakatlar (to'pni uzatish va tutib olish) hamda aniqlik talab qilinadigan elementlarni (halqaga tashlash) o'zlashtirish ko'rsatkichi an'anaviy guruhga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'ldi. Shuningdek, so'rovnoma natijalari o'quvchilarning darsga bo'lgan emotsional qiziqishi keskin ortganini tasdiqladi.

Muhokama

Olingan pedagogik tajriba natijalari maktab yoshidagi bolalarga texnik elementlarni o'rgatishda faqatgina jismoniy sifatlarga emas, balki kognitiv-emotsional jarayonlarga ham ta'sir o'tkazish kerakligini tasdiqlaydi.

F.V. Ganieva hamda B.M. Miradilov, B.Z. Karimovlarning asarlarida qayd etilganidek, sport pedagogik mahorati darsni qiziqarli tashkil etish va o'quvchini charchatmasdan o'qitish qobiliyatini talab qiladi [2, 3]. Biz qo'llagan o'yinlashtirish va stansion mashg'ulot usullari aynan shu pedagogik talablarga to'la javob berdi. A.A. Pulatov va boshqalar darsligidagi metodik prinsiplar asosida tuzilgan o'quv-mashg'ulot sxemasi [5] bolalarda tayanch harakat malakalarini tezroq shakllantirishga yordam berdi.

Xorijiy mutaxassislar S. Mitchell va J. Oslin ta'kidlaganidek, "Taktik o'yin yondashuvi" bolalarga harakatni qanday bajarishni emas, balki nima uchun bajarish kerakligini o'rgatadi va bu vizual motor xotirani kuchaytiradi [6]. Tadqiqotimizda qo'llanilgan video-vizualizatsiya usuli xorijlik olimlarning xulosalarini, ya'ni ko'rish orqali o'rganish maktab yoshidagi bolalarda axborotni o'zlashtirishning eng kuchli kanali ekanligini amaliyotda isbotladi [7].

Xulosa

Maktab yoshidagi o'quvchilarga basketbol elementlarini o'rgatishda an'anaviy yondashuvlardan innovatsion usullarga (o'yinlashtirish, vizual-raqamli yordamchilar, stansion-aylanma darslar) o'tish yuqori pedagogik samara beradi. Tadqiqot va nazorat sinovlari natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion usullar darsning motor zichligini oshiradi, o'quvchilarning texnik xatolarni o'zlashtirish tezligini qisqartiradi va eng

muhammi, bolalarda sog'lom turmush tarzi hamda basketbolga nisbatan kuchli motivatsiyani shakllantiradi. Umumta'lim maktablarining jismoniy tarbiya o'qituvchilari dars jarayonida ushbu usullarni keng qo'llashlari tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov B.3. Teoriya i metodika basketbola. // Uchebник dlya vysshix uchebnyx zavvedeniy. T: 2020. – 585 s.
2. Ganieva F.V. Sport pedagogik mahoratini oshirish (basketbol). // O'quv qo'llanma. T.: 2023. – 267 b.
3. Miradilov B.M., Karimov B.Z., Umbetova M.A. Sport pedagogik mahoratini oshirish (basketbol). // O'quv qo'llanma. T.: 2017. – 268 b.
4. Miradilov B.M. Basketbol nazariyasi va uslubiyati. // Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. T.: "Shafoat Nur Fayz", 2021. – 456 b.
6. Pulatov A.A., Ganieva F.V., Miradilov B.M., Xusanova D.T., Pulatov F.A. Basketbol nazariyasi va uslubiyati. // Darslik. T.: 2017. – 351 b.